

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra bohemistiky

Písňová tvorba Svatopluka Karáska

Bakalářská práce

Tereza Vintrová

vedoucí práce: Mgr. Jana Kolářová, Ph. D.

Olomouc 2010

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně
s pomocí uvedené literatury.

12. 5. 2010

Tereza Vintrová

Děkuji paní doktorce Janě Kolářové za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky a za pomoc se sháněním materiálu.

Obsah

Úvod.....	5
1 Svatopluk Karásek – medailon.....	7
2 O písních obecně.....	12
3 Varianty písní.....	15
4 Motivy.....	22
4.1 Biblické motivy.....	22
4.1.1 Starý zákon.....	22
4.1.2 Nový zákon.....	30
4.2 Motiv d'ábla.....	38
4.3 Dobové motivy.....	42
4.4 Osoby v Karáskových písních.....	52
5 Formální stránka.....	57
5.1 Versologický rozbor.....	57
5.2 Tropy a figury.....	59
6 Jazykové prostředky.....	62
Závěr.....	65
Anotace.....	67
Primární literatura.....	68
Sekundární literatura.....	68

Úvod

Svatopluk Karásek patří mezi nejoblíbenější české písničkáře. Přestože se jeho písňová tvorba dá kvalitou srovnat například s písňovou tvorbou Karla Kryla, se kterým ho pojí částečně i výběr obdobných motivů, či Jaromíra Nohavici a dalších, o jejichž právoplatném místě v české poezii nikdo nepochybuje, je Karásek literárními kritiky a teoretiky zatím opomíjen. A to i přes nespornou literární hodnotu jeho písní. Důvodem může být to, že ačkoli je Karásek vynikající básník a textař, je stále považován spíše za faráře, popřípadě politika, a tak zatím nikdo nepokládal za nutné vědecky zpracovat a analyzovat jeho tvorbu.

Práce se bude zabývat písňovými texty uveřejněnými ve sbírkách *V nebi je trůn*¹, *Protestor znamená vyznávám*² a na kompaktním disku *Halelujá*³, které Karásek vydal společně se skupinou Pozdravpámbu.

Práce si primárně klade za cíl postihnout specifika Karáskovy písňové tvorby prostřednictvím motivické analýzy. Bude analyzovat dominantní motivy v Karáskových písních, jako jsou biblické motivy, dobové motivy ad. Každý z nich bude rozebrán samostatně v zastřešující kapitole.

Vzhledem k tomu, že Karáskovy písně se dají považovat za svébytné básnické texty, čemuž odpovídá i jejich tištěná grafická podoba, bude se tato práce také zabývat formální stránkou těchto textů. Mimo jiné se bude věnovat i jazykovým prostředkům, které Karásek ve svých textech používá, a také se bude zabývat rozdílnými variantami jednotlivých písní na základě textů uveřejněných ve výše zmíněných sbírkách.

¹ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Texty vydal a k vydání připravil Jaroslav Riedel.

² Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993.

³ CD Karásek, S. – Pozdravpámbu: *Halelujá*. Globus music, 1999.

Způsob Karáskovy práce i dílčí motivy budou doloženy na konkrétních příkladech jednotlivých písní.

Cílem bakalářské práce je poukázat na dominantní rysy písňové tvorby Svatopluka Karásky; zamyslet se, čím jeho je dílo výjimečné, a tedy svým způsobem ukázat, v čem spočívá jeho přínos české literatuře a jejím čtenářům, respektive posluchačům.

1 Svatopluk Karásek – medailon

Český básník, písničkář, evangelický kněz, významný člen undergroundu, disident a politik Svatopluk Karásek se narodil 18. října 1942 v Praze jako nejmladší ze tří dětí. Má dva bratry Milana a Oldřicha. Otec byl vzdělaný člověk a hovořil anglicky, německy a řecky. Maminka pocházela z evangelické rodiny, a tak byli synové od malička vedeni k víře. Chodili do náboženství a nedělní školy, což v dobách komunistických represí bylo poměrně nebezpečné. ... *bylo to někde v kabinetu mezi opicemi a nástěnnými mapami. Učil nás tam náboženství jeden starý pán, pro rodiče bylo velice pracné, než se jim podařilo nás přihlásit. ... Do nedělní školy jsme chodili spíš zlobit. Máma byla v kostele a my v nedělní škole, ale z toho si nic nepamatuju. Víc mi utkvělo vyučování náboženství, tam jsem pod tím bolševickým tlakem cítil už něco statečného.*¹

Od svého nástupu do školy v roce 1948 měl neustále problémy se známkou z mravů. Dvojky, trojky či čtyřky z mravů měl až do konce své školní docházky. ... *táta z postele volal: „Tak, Sváťo snaž se, žádnou čtyřku a aspoň trojku z mravů.“ „Tak jo, ahoj.“ A venku se ten spolužák ptal: „Co to tvůj táta má s tou trojkou?“ „No přece abych se polepšil!“ A za dvojku se u nás dělal ohromnej dort.*² Na Smíchově vystřídal dokonce čtyři obecné školy. Od lékaře dokonce dostal lék Passit na zklidnění.³

Po devítiletce nedostal doporučení na střední školu, ale otec mu zařídil, že smí jít buď na hornickou, hutnickou nebo zahradnickou školu. A tak v roce 1956, tehdy čtrnáctiletý, nastoupil na zahradnickou školu v Děčíně a místní komunisticky vedený internát. V té době Karásek závodně plaval, ale když v tom chtěl na internátě pokračovat, musel za trest zřít asi půl hektaru půdy.⁴

¹ Hájek, Š. – Plzák, M.: Váno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 20.

² Tamtéž. Str. 31.

³ Tamtéž. Str. 21.

⁴ Tamtéž. Str. 25-26.

V té době mu matka poslala na internát Žilkův překlad Nového zákona, což mu připadalo bláznivé, ale protože na tom byl tehdy psychicky špatně, tak ho po měsíci otevřel. „*To je vono, tohle přesně chci, takhle by to mělo bejt,*“ říkal jsem si. *Četl jsem to i klukům na pokoji, i jim se to líbilo.*⁵

Po roce studia byl kvůli svému chování vyloučen ze školy, a tak nastoupil do práce v zahradnictví v Chuchli. Pak byl znovu přijat, ale po druhém ročníku byl, opět kvůli mravům, přeřazen na vinařskou školu do Mělníka, kde nakonec v roce 1961 maturoval. V Mělníku se seznámil s Vráťou Brabencem. Když se potkali, měli oba v tašce Bibli, a tak se dali do řeči a spřátelili se.⁶ Společně pak přemýšleli o studiu teologie.

Po maturitě Karásek podal přihlášku na evangelickou bohosloveckou fakultu. Dostal sice doporučení od synodní rady, ale kvůli zásahu z ministerstva ho nepřijali. Aby nemusel jít na vojnu, nechal se zaměstnat v kladenských dolech. Po roce si podal přihlášku znovu a díky intervenci děkana Josefa Lukla Hromádky ho nakonec přijali.⁷

Po prvním ročníku trávil prázdniny se spolužákem Janem Mířejovským na Slovensku v Párnici jako pasák ovcí. O dalších prázdninách si chtěl po pastýři vyzkoušet další biblické povolání – rybáře, a tak se stopem vydal do Německa. Jenže přijel po sezoně, tak se dal najmout na obchodní loď, na které strávil šest týdnů na trase Hamburk – Laponsko.⁸

Po třetím ročníku přerušil školu a šel na vojnu. *Ale pořád byla přede mnou vojna a mně se moc nelíbilo hrát to na modrou knížku jako všichni kamarádi kolem; zdálo se mi divné, když jsem byl v dolech, najednou předstírat, že nejsem v pořádku.*⁹ Chtěl jít na vojnu, a pak než půjde na sbor ještě dva roky studovat.

⁵ Hájek, Š. – Plzák, M.: Vínó tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 26.

⁶ Tamtéž. Str. 36-37.

⁷ Tamtéž. Str. 40-41.

⁸ Tamtéž. Str. 52-55.

⁹ Tamtéž. Str. 59.

Problémy na vojně měl hned od začátku, když nechtěl podepsat vojenskou přísahu, kde sliboval věrnost komunistickému státu, a že je ochoten za to obětovat i život. Nakonec si řekl, že nebude dělat problémy, a s těžkým srdcem podepsal. Jenže pak přišel v šedesátém sedmém arabsko-izraelský konflikt, ve kterém bylo Československo na straně Arabů. Izrael byl prohlášen za nepřítele státu. Karásek však odmítl zbraň i poslušnost. Z toho důvodu byl vyšetřován pro velezradu, hospitalizován na psychiatrii a nakonec propuštěn z vojny s diagnózou nemožná přizpůsobivost vojenskému prostředí.¹⁰ A tak se po vojně vrací na studia. Z profesorů ho nejvíce ovlivnili Jan Milíč Lochman a Rudolf Říčan.

Ještě před nástupem na vojnu se seznámil se svou budoucí ženou Stáňou, kterou si vzal v roce 1968. V tomtéž roce, již během studií, nastoupil ve Hvozdnici u Prahy jako diakon a dokončoval studium na bohoslovecké fakultě. Díky jeho usilovné práci, kdy se snažil všem lidem co nejvíce pomáhat, začal téměř mrtvý hvozdnický sbor vzkvétat.

Ve hvozdnickém sboru působil do roku 1970, kdy byl na nátlak státních orgánů přeložen do pohraničí. Z několika nabízených sborů si vybral ten v Novém městě pod Smrkem. Jeho žena Stáňa mezitím dostala místo psychologky v Lobči u Mšena, a tak se Karásek nechal přeložit do nedalekého Kovance. Předběžný souhlas k výkonu duchovenské služby v Kovanci mu byl záhy odebrán.

Krátce poté, co Stáňa nastoupila v Lobči, přestěhovali se s rodinou na hrad Houska, kde Karásek získal místo kastelána. Na Housce zůstali dalších pět let. Během tohoto období začal skládat písně a zpívat. Občas vystupoval společně se skupinou Berani. Po jednom takovém koncertě ho oslovili lidé z undergroundu a pozvali ho na svatbu do Postupic. Mezitím opět potkal Vráťu Brabence, který hrál na saxofon v hudební skupině Plastic People of

¹⁰ Hájek, Š. – Plzák, M.: Váno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 59-61.

the Universe. A tak v září 1974 vystoupil na Prvním festivalu druhé kultury v Postupicích¹¹ a od té doby se s lidmi z undergroundu vídal pravidelně. Seznámil se tak s Ivanem Martinem (Magorem) Jirousem, Karlem (Čárlem) Soukupem, manželi Němcovými a dalšími. Jako evangelický fařář byl v undergroundu jediný. V roce 1975 natočili Plastic People na Housce svou první nahrávku.

Na konci února 1976 byl Karásek zatčen, a pak odsouzen na osm měsíců v procesu s Plastic People společně s Vráťou Brabencem (osm m.), Pavlem Zajíčkem (dvanáct m.) a Magorem (šestnáct m.). Verdikt padl po šesti měsících vazby, ale prokurátor se proti němu odvolal. Za dva měsíce však soud rozsudek potvrdil, a tak dva dny po soudu byl společně s Brabencem propuštěn. Magor a Pavel Zajíček museli nastoupit do výkonu trestu. Brzy po návratu z vězení vznikla Charta 77, jejímž se stal signatářem.

Po propuštění bydlel v domečku v Košířích, na který lidé v undergroundu udělali sbírku. Jediné zaměstnání, které sehnal, byl myč oken. *Musím říct, že nikdy předtím jsem neměl tolik peněz. Od faráře (510 Kč) přes kastelána (1500 Kč) na myče oken jsem šel do závratných sum (2500 Kč).*¹² Během této doby byl neustále pronásledován a brán do vazby.

V dubnu 1980 pod politickým nátlakem emigroval spolu s manželkou Stáňou a třemi malými dětmi – Adélou, Šimonem a Kristýnou – do Rakouska. Původně mělo být Rakousko cílovou stanicí. Když však byli v Rakousku asi měsíc, přišlo pozvání do Švýcarska, kam během dvou dnů, které měli na rozhodnutí, odjeli.

Půl roku po příjezdu se Karásek stal farářem v malé vesničce Bonstetten nedaleko Curychu. V místním sboru pak působil dalších pět a půl roku. Ve Švýcarsku se opět setkal s profesorem Lochmanem a nadále udržoval styky s undergroundem. Během této doby úzce spolupracoval s Dagmar Eisnerovou,

¹¹ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 183.

¹² Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 154.

která ho na počátku jeho působení doučovala němčinu a upravovala jazykově jeho kázání. Společně pomáhali českým emigrantům, kteří nedostali azyl, dál do Ameriky, Austrálie či Kanady. Z Bonstetten odešel do Hönggu (čtvrť na okraji Curychu), kde hledali čtvrtého faráře. *Když jsem viděl inzerát, že v Hönggu hledají čtvrtého faráře, říkal jsem si: „To musí bejt nádhera, když tam už tři jsou. Pracovat tam v kolektivu, já tady na všechno sám.“*¹³

Po sametové revoluci měl nárok na půlroční farářské volno, a tak si v Hönggu zažádal o jeho prodloužení. Ze sboru ho uvolnili na rok a půl, a tak se vrátil do Čech. Rodina zůstala ve Švýcarsku. Po návratu v Praze se podílel na akci „Slovo Boží pro každého“ v Betlémské kapli, stal se studentským farářem na ČVUT, kde měl své přednášky. Pak přijal nabídku sloužit ve sboru v Novém Městě pod Smrkem, a tak přednášky na ČVUT jen organizoval. V té době zpíval se skupinou Oboroh, se kterou dělali koncerty ve věznicích a dětských nápravných ústavech.

Po roce a půl se však musel vrátit do Švýcarska. Nějakou dobu pak přejížděl mezi Čechami a Švýcarskem, ale v roce 1993 musel spolupráci s Čechami ukončit. Domů do Čech se definitivně vrátil v roce 1997 a stal se duchovním v pražském sboru u Salvátora. Krátce po návratu mu zemřela manželka.

V červnu 2001 se stal členem rady ČT, ale ještě v říjnu téhož roku, po zvolení Jiřího Balvína, na svou funkci rezignoval. O rok později byl zvolen poslancem za US-DEU a v roce 2004 se stal zmocněncem vlády pro lidská práva, ze které byl odvolán v roce 2006 vládou ODS. V letech 2006 a 2008 neúspěšně kandidoval do senátu. Od roku 2007 opět působí jako duchovní u Salvátora.

¹³ Hájek, Š. – Plzák, M.: Vínó tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 225.

2 O písniích obecně

Ke skládání písňových textů se Karásek dostal už v dětství, kdy stejně jako jeho bratři otextovával rokenrolové písně. Vůbec první text, který napsal ve třinácti letech, byl **Dalibor rock** na melodii *Jailhouse rock*.¹

Vůbec první s vlastním textem byla píseň **Vy silní ve víře**, kterou složil na melodii anglické písně, kterou slyšel na návštěvě u Miloše Rejchrtu v Novém Městě pod Smrkem. Cestou domů si zpíval nápěv a udělal k němu text.²

Písně Svatopluka Karáska mají, stejně jako například písně Karla Kryla či Jaromíra Nohavici, bezesporu i literární hodnotu a lze na ně pohlížet a přistupovat k nim jako k básním. Karásek nově otextovával melodie tradicionálů a černošských spirituálů.³ Na jeho texty působilo mnoho vlivů. V jeho písniích se odráží především doba, kdy byly napsány, jeho víra a kněžství. Přestože většina jeho textů vznikla v době normalizace, jsou spíše pozitivní než negativní. Karásek s humorem sobě vlastním rozdělil tehdejší autory písni na „živáčky a smrtáky“ a sám sebe označil za „živáčka“.⁴

Karáskovy písně jsou určeny, jak on sám říká, do hospody nebo do klubů pro sólový zpěv. I dnes jsou velmi aktuální a mají co říct i dnešní mladé generaci. Karásek zastává názor, že nemá cenu hrát stejné písně stále dokola: ... *na Hutkovi a jiných písničkářích mi připadalo hrozný, že zpívali pořád to samý*.⁵ On sám se dnes se skupinou Pozdravpámbu ke svým starším písniím vrací, písně dostávají nové aranžmá⁶: *Čekám, že mě to třeba někam odstartuje*,

¹ Jailhouse rock – ve volném překladu vězeňský rock.

² Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 132.

³ Karásek, S.: V nebi je trůn. MATA, Praha 1999. Str. 184. Texty vybral a k vydání připravil Jaroslav Riedel.

⁴ Smrtáci psali texty negativistické a živáči pozitivní, optimistické.

Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 100.

⁵ Tamtéž. Str. 134-135.

⁶ Více nástrojů – basa, tahací harmonika, saxofon, kytara, bicí; kvintet v refrénu.

že začnu dělat spíš nové věci.⁷ Stejně skeptický pohled má na sborové provedení na schůzkách evangelické mládeže. Písňe jsou sólové a dost impulsivní, a tak když se z nich stanou sborové křesťanské písničky, tak tím ztrácejí jednu důležitou polohu.⁸

S Karáskovou vírou, potažmo jeho kněžstvím souvisí jedno ze specifíků jeho tvorby. Na jeho texty lze pohlížet jako na písničky pro pobavení, výjimečné básně, ale v neposlední řadě také jako na modlitby, skrze něž inspiruje či přivádí další lidi k víře. Mají tedy vlastně misionářský charakter, byť značně svérázný. *Nesnažil jsem se naše setkávání⁹ nějak znáboženštit ... modlil jsem se zpěvem.*¹⁰ Veškeré jeho písňe jsou prodchnuty vírou v Boha, kterou takto šíří. *Ale největší radost mám, když zpívám někde na vesnici nebo ve městě a přijdou kluci a holky a říkají - „Díky tvým písničkám jsem přišel k víře.“*¹¹

V undergroundu se Karáskova písňová tvorba setkala s nadšením a veskrze pozitivními ohlasy. Bohužel kritika nebyla vždy jen pozitivní. Objevovaly se i názory, že dělá ostudu církvi, že se stýká s feťáky¹² apod. Takováto kritika většinou zaznívala z řad křesťanů, především katolíků. *Někteří písničky dobře pochopili a radovali se, ale jiní se naštváli. Zajímavé je, že po letech je těch negativních reakcí, které to nechtějí přijmout (pro mě jsou to farizejské přístupy), čím dál tím méně.*¹³

Některé z písní byly napsány k určitým příležitostem. Například text písňe ***Say No to the Devil*** Karásek složil jako dárek k padesátým narozeninám Egonu Bondymu.¹⁴ Vznik ***Svatby v Káni galilejské*** je zase spojen se šedesátými narozeninami faráře Josefa Veselého. Základním impulsem k napsání této písňe

⁷ Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 135.

⁸ Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 134-135.

⁹ Setkávání v undergroundu.

¹⁰ Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 128.

¹¹ Tamtéž. Str. 130.

¹² Byli tím myšleni mladí lidé. S drogami neměli nic společného.

¹³ Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 131.

¹⁴ Tamtéž. Str. 90.

bylo Veselého dřívější kázání.¹⁵

Karáskovy písně v sobě odrážejí tehdejší dobu, pocity a víru. To své si v nich najdou jak pamětníci, tak dnešní mladá generace.

¹⁵ Tamtéž. Str. 134.

3 Varianty písní

V rámci svého výzkumu jsem pracovala se sbírkami písní Protestor znamená vyznávám¹, V nebi je trůn² a s kompaktním diskem Svatopluka Karáska a skupiny Pozdravpámbu Halelujá³.

Ačkoliv tyto sbírky obsahují v zásadě stejné písně⁴, najdou se mezi těmito „stejnými“ písněmi rozdíly. Některé se odlišují jen mírně, ale jsou i takové, kde rozdíly pozměňují charakter písní, nebo dokonce významy jednotlivých veršů. Někdy se verše dokonce liší úplně. Výjimkou nejsou ani rozdíly v grafické podobě.

Jednou z nejčastějších odlišností je chybějící spojka. Například ve druhé strofě písně *Víra* v osmém verši chybí spojka a: *a todle je víra*⁵ / *todle je víra*⁶. Často také chybí vysvětlovací spojka vždyť na začátku věty. Například v *Kázání o zkáze Sodomy a Gomory*: *hrstka bláznů nakazí celý město*⁷ / *vždyť hrstka bláznů nakazí celý město*⁸. Tato spojka chybí úplně nebo má dvojí podobu, jednu spisovnou (vždyť) a druhou nespisovnou. Například v písní *Kázání o svatbě v Káni galilejské*: *dyť já čet u Kalvína*⁹ / *vždyť já čet u Kalvína*¹⁰.

U podstatných jmen jsou rozdíly v kategorii čísla. Jednou je v textu použito

¹ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993.

² Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Texty vydal a k vydání připravil Jaroslav Riedel.

³ CD Karásek, S. – Pozdravpámbu: Halelujá. Globus music, 1999.

⁴ Většina je shodná. V každé sbírce (popřípadě na CD) je několik písní, které další sbírka (nebo CD) neobsahuje.

⁵ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 11.

⁶ CD Karásek, S. – Pozdravpámbu: Halelujá. Globus music, 1999.

⁷ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 24.

⁸ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 63.

⁹ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 28.

¹⁰ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 32.

jednotné číslo a podruhé množné. Příklad rozdílu v kvantitě najdeme v textu písně *Say No to the Devil*: *ze zdi tvý vobrazy sejmou*¹¹ / *ze zdí tvý vobrazy sejmou*¹².

V některých písních bývá obvyklé zdvojování počátečních veršů. Tento zdvojený verš lze v Karáskových textech najít také. Například v písni *Je lepší na skále život svůj mít*, a to ve variantě uvedené ve sbírce *Protestor* znamená vyznávám¹³, ve variantě uvedené ve sbírce *V nebi je trůn* však není¹⁴.

Další rozdíly lze hledat v absenci diakritických znamének. V písni *V nebi je trůn*: *vládce, co k davům mluvíš*¹⁵ / *vládče, co k davům mluvíš*¹⁶. V tomto konkrétním případě se pravděpodobně jedná o korektní a nekorektní užití vokativu.

Mnohdy je odlišné řazení jednotlivých slok a refrénů. V písni *V nebi je trůn* se ve stejnojmenné sbírce opakuje refrén po každé sloce¹⁷. Naproti tomu ve sbírce *Protestor* znamená vyznávám¹⁸ je refrén jen na začátku a na konci. Obdobně tomu tak je u písní *Ženský jsou fajn* a *Pavouci*.

V rámci zkoumání verzí jednotlivých písní, jsem našla i několik chyb. V jedné verzi se chyba objevila, v té druhé nikoliv. V písni *Podobenství o zrně a koukolu* ve verši – *kdyby tak přišli někdy nemehla*¹⁹ / *kdyby tak přišly někdy nemehla*²⁰, ve spisovné češtině je správné znění přišla nemehla, v rámci obecné češtiny se používá přišly nemehla a v rámci psaného úzu je zde namísto -y.

¹¹ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 62.

¹² Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 54.

¹³ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 32, 33.

¹⁴ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 44, 47.

¹⁵ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 16.

¹⁶ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 24.

¹⁷ Tamtéž. Str. 21-29.

¹⁸ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 16-17.

¹⁹ Tamtéž. Str. 26.

²⁰ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 82.

Varianta s -i, která se nachází ve sbírce *Protestor* znamená vyznávám, je chybná. Další, tentokrát hrubou chybu, jsem našla ve sbírce *V nebi je trůn*, a to v písni ***Byl boj*** ve verši – *Michael spolu s anděly, byl boj na nebi*²¹ / *Michael spolu s anděli, byl boj na nebi*²². Správná je varianta s koncovkou -y, protože se jedná o 7. pád množného čísla podle vzoru pán. Otázkou však je, zda v těchto případech není na vině korektor textu, eventuálně zda nejde o tiskařskou chybu.

Mezi méně závažné odlišnosti patří i jiné znění verše, které však ponechává stejný význam. Nejlépe je to vidět v textu písně ***Báby***, ve verších – *tedy povolal k sobě farao porodní báby*²³ / *tedy povolal si farao porodní báby*²⁴; *a ty báby bály se Boha a nečinily to*²⁵ / *a ty báby bály se Boha otců svých a nečinily tak*²⁶.

Většina písní je psána obecnou češtinou, ale v některých variantách písní se objevují i spisovné výrazy v kontrastu k těm nespisovným v druhé variantě. V ***Návštěvě v pekle*** ve verši – *a druhý po ní šlapal a ve svých dnech byl jen sráč*²⁷ / *a druhý po ní šlapal, ve svých dnech byl jen sráč*²⁸. V ***Ty jsi řekl ďáblu ne*** ve verši – *na Letnou si se vydal, na Letnou*²⁹ / *na Letnou jsi se vydal, na Letnou*³⁰.

Některé verše mají ve svých jednotlivých verzích trochu jiný slovosled. Ten

²¹ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 30.

²² Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 15.

²³ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 20.

²⁴ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 76.

²⁵ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 20.

²⁶ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 77.

²⁷ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 37.

²⁸ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 59.
opět chybí spojka a

²⁹ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 64.

³⁰ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 141.

můžeme najít v písni *Já jsem někej stounavej* ve verši – *a tak jsem šel za farářem*³¹ / *a tak šel jsem za farářem*³² a *Uhni mi z cesty* ve verši – *ať se vybodnem na násilí*³³ / *ať vybodnem se na násilí*³⁴.

Tyto rozdíly nejsou nijak zvlášť závažné, v konečném důsledku nemění smysl veršů. Mnoho z nich mohlo vzniknout při přepisu.

Mnohem důležitější jsou ty rozdíly, které mohou pozměnit význam verše nebo vyznění a charakter písně.

V tomto směru je důležité, když má verš v dílčích verzích jiné znění, které pozměňuje význam, jako v písni *Say No to the Devil* – *devil is a dissenter*³⁵ / *devil is deceiver*³⁶. V tomto případě může dojít ke změně významu, protože slovo *deceiver* znamená podvodník, ale slovo *dissenter* může znamenat odpůrce, nonkonformista, rozkolník nebo disident.

V psané podobě může být rovněž matoucí rozdíl mezi malým a velkým písmenem na začátku slova. To je dobře vidět v textu písně *Víra* ve verši – *Hory jsou Lysé – a v ozonu je díra*³⁷ / *Hory jsou lysé – a v ozonu je díra*³⁸. Slovo *Lysé* s velkým počátečním písmenem podvědomě odkazuje k *Lysé* hoře v Moravskoslezských Beskydech, naproti tomu *lysé* s malým počátečním písmenem může představovat jakoukoli horu nebo vrch bez lesního porostu.

Někdy se od sebe dílčí sloky jednotlivých písní liší přidáním jednoho nebo i více veršů³⁹. Ve druhé sloce **Stromů** je ve sbírce *V nebi je trůn* navíc jeden verš oproti textu, který je otištěn ve sbírce *Protestor* znamená vyznávám.

³¹ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 70.

³² Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 36.

³³ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 84.

³⁴ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 149.

³⁵ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 62.

³⁶ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 52.

³⁷ Karásek, S.: *Protestor* znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 11.

³⁸ CD Karásek, S. – *Pozdravpámbu: Halelujá*. Globus music, 1999.

³⁹ Není tím myšleno zdvojování veršů. Viz str. 15.

*To by byla moje smrt – náhlá smrt
olivy – vždyť já nechci králem být,
chci dál nýst plody svý,
zvadnu v ten den, zvadnu v ten den
kdy smysl ten, olej můj dávat všem.⁴⁰*

*To by byla moje smrt – náhlá smrt olivy
vždyť já nechci králem být,
chci dál nýst plody svý,
zvadnu v ten den, zvadnu v ten den,
kdy smysl ten, olej můj dávat všem,
pro moc nad vámi opustím.⁴¹*

Další příklad přidaných veršů je z písne *Je lepší na skále život svůj mít*. V tomto případě se jedná o tři verše přidané ke třetí sloce. Delší varianta je opět otištěna v knize *V nebi je trůn*.

*Je lepší na skále život svůj mít, pamatuj.
Pilát co soudil tak, jak dav řve,
a pak umyl ruce své,
ten na skále neměl život svůj, pamatuj.⁴²*

*Je lepší na skále život svůj mít, pamatuj.
Pilát, co soudil tak, jak dav řve,
a pak umyl ruce své,
ten na skále neměl život svůj, pamatuj.*

⁴⁰ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 18.

⁴¹ Karásek, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. Str. 48-49.

⁴² Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 32.

*Soudce, co soudí tak, jak dav řve,
a pak si myje ruce své,
ten na skále nemá život svůj, pamatuj.*⁴³

Nejen že chybí u některých slok chybí určité verše, ale často v písních chybí i celé sloky.

Příklad chybějícího počátečního dvojverší najdeme v písni ***Say No to the Devil***.

*Řekni d'áblovi ne
d'ábel je podvodník a nikoho nevede správně.*⁴⁴

Text písně ***Byl boj*** postrádá ve verzi ze sbírky *Protestor* znamená vyznávám dokonce první dvě sloky.

*Where shall I be when God's first trumpet sounds
where shall I be when it sounds sou loud
sounds sou loud it's gonna wake my dead
where shall I be when it sounds*

*Bojím se, že v soudný den, where shall I be
lehkým budu nalezen, where shall I be
snad se v nebi ustrnou, where shall I be
nad mou duší hubenou, where shall I be*⁴⁵

⁴³ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 45.

⁴⁴ Jedná se vlastně o recitativ. Ve sbírce *Protestor* znamená vyznávám chybí.
Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 52.

⁴⁵ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 14.

Pro orientaci je také důležité znát varianty názvů písní. Píseň *Say No to the Devil* má další dva alternativní názvy – *Sejmou ti podobu* a *Řekni d'áblovi ne*. První alternativa vychází ze zvukové podoby anglického názvu a druhá je překladem z angličtiny. Tři verze názvu má i *It's too late* – první *Voni se k sobě tulej* opět vychází ze zvukové podoby v angličtině a druhý *Je pozdě* je překladem anglické verze do češtiny. *Žalm na rozloučenou* najdeme i pod názvem *Obešel já církví pět*. Parafrázi k *Say No to the Devil* s názvem *Ty jsi řekl d'áblovi ne* lze najít pod názvem *Na Letnou*, který koresponduje s obsahem textu. *Kázání o zkáze Sodomy a Gomory* má zkrácený název *Sodoma*. Píseň, kterou napsal Karásek k úmrtí Karla Kryla se jmenuje *Píseň na rozloučení s Karlem Krylem*, ale je známá také jako *Džongili mara*. U textu *Jak stromy volily krále* je možný ještě druhý zkrácený název *Stromy*.

Nakonec musím zmínit varianty písní, kdy jedna je parafrází té druhé. Jedná se o píseň *Say No to the Devil* (z roku 1974), jejíž porevoluční parafrází je *Ty jsi řekl d'áblovi ne* (z roku 1989). Obě v sobě odrážejí dobu, v níž vznikly. Z roku 1974 pochází píseň *It's too late* a její parafráze je z roku 1976. Obě písně mají stejný název. Obě vznikly za normalizace a skepse z té doby se v nich odráží, ve druhé verzi tím více, že vznikla v období, kdy byl Karásek vězněn.⁴⁶

⁴⁶ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 66-68.

4 Motivy

4.1 Biblické motivy

Vzhledem k tomu, že je Karásek evangelický kněz, je více než přirozené, že důležitou roli v jeho textech představují motivy biblické. Bible je knihou knih, základním pramenem víry a poznání všech křesťanů, který předává jisté ucelené poselství.

Starý zákon zasahuje až do doby kamenné a Nový zákon vznikl v době Římské říše. I její nejmladší část je stará téměř dva tisíce let. Přesto je zdrojem inspirace až do dnešních dnů, čtou ji miliony lidí a výtisk Bible bývá na čestném místě v mnoha knihovnách.¹

Biblické motivy jsou však srozumitelné i těm, kteří Bibli nikdy nedrželi v ruce. Základní biblické příběhy byly mnohokrát zfilmovány, či jinak umělecky zpracovány a v neposlední řadě jsou součástí základního vzdělání minimálně západního světa.

Východní islámský svět mnoho příběhů z Bible zná skrze Korán, se kterým má mno společných proroků a který z Bible částečně vychází. Z těchto důvodů jsou tyto motivy srozumitelné a hojně užívané. Proto se také nelze divit, že je Karásek ve svých dílech využívá také, stejně jako mnoho jiných před ním.

4.1.1 Starý zákon

Pro lepší pochopení užití starozákonních motivů v Karáskových textech si uvedme, jak na Starý zákon sám autor nahlíží: *Starý zákon je rébus, kterému se musí rozumět. I když starozákonní texty kážu, tak se tím musím nejdřív nějak prokousat, dostat se do toho, a pak teprve objevím nějakou krásu. Jako bych po*

¹ Jakoubková, A.: Encyklopedie Bible. Knižní klub, Balios, Praha 1997. Str. 86.

*dlouhém kopání našel skvost – aspoň nějak maličko porozumím. Nový zákon ke mně mluví mnohem bezprostředněji.*²

Pravděpodobně nejznámější biblický příběh je příběh o stvoření světa, potažmo prvního člověka Adama a posléze Evy a následně jejich vyhnání z ráje. Motivy z tohoto příběhu se v Karáskově tvorbě také několikrát objevují.

Například v písni ***Ženský jsou fajn***³.

*Adam, jak se můžeš dočísti,
se smutně loudal rájem a kopal do listí,
houpal se na větvích v stromoví,
„Co chybí tomu chlapovi?“*

...

*Když usnul, Bůh mu z těla vyňal kost
a z ní mu stvořil ženu, „ať je ti pro radost“,
v ráji poznal on, co v base já,
že žena je moc fajnová.*

Bůh stvořil Adamovi ženu, aby nebyl sám a nebyl smutný. V této písni najdeme nejen motiv stvoření Adama a Evy, ale i jejich vyhnání z ráje.

*Eva slyší to hadí šeptání:
„Utrhi si jabko, k čemu to váhání“,
trhá plod Boží všeho poznání:
„Adame, dobrý chutnání.“*

...

² Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 58.

³ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 38-43.

*Eva, ta měla chuť si jabko dát,
jistě se též chtěla se svým mužem milovat,
ale hřích byl v tom, chtít se Bohem stát,
ten hřích jde na vrub mužovi.*

Karásek v této písni vytváří jakési kázání, tedy výklad starozákonního příběhu. Upozorňuje, že není hřichem to, že Eva jablko utrhla, vysvětluje také, že „hlavní“ hřích tohoto skutku nemá povahu sexuální. To podstatné je, proč Adam jablko snědl – to, že prahl po moci Boží nad všemi a vším. Můžeme zde vidět kritiku touhy po moci tehdejších předních politických představitelů, kteří si osobovali právo rozhodovat o životech jiných lidí. Tato metafora je však mnohem širší, protože se dotýká lidské touhy po moci obecně. A nemusí se jednat vždy jen o moc politickou. Příběh neztrácí svou aktuálnost ani v dnešní době. Vždy bude někdo, kdo bude chtít ovládat lidi, mít moc, a kdo bude touto mocí posléze pohlcen a korumpován.

Tyto motivy dále najdeme v písni **Mužena**⁴. Název Mužena je převzat z nového ekumenického překladu Bible. V kralickém překladu Bible totiž Adam zvolal: „Aj tato bude slouti mužatka.“ Ale to se překladatelům ve 20. století při hledání vhodného překladu hebrejských slov IŠ – muž a IŠA – žena nelíbilo (jistě i proto, že slovo „mužatka“ získalo poněkud jiný význam a konotace), tak jeden z překladatelů navrhl spojení slov muž a žena a vzniklo z toho mužena.

*Když zvěděla žena, že je z muže,
málem vyletěla z kůže.
„Nechci být mužatkou
ani muženou,
chci být ženou, nejen z muže složenou.“*

⁴ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 44-46.

...

*Tak dál vláčejí to své jho,
Eva chce být s ním, ne však úplně jeho,
Adam s Evou –
svou při vedou,
Eva chce být s ním a zůstat sama sebou.*

Tato píseň má výrazný genderový přesah. Na příkladu Adama a Evy tu Karásek řeší vztahy mezi muži a ženami v dnešní době – především ženskou emancipaci, vymezení se proti mužům.

Motiv vyhnání z ráje se opakuje i v písni *Adam*⁵. Objevuje se tu i motiv d'ábla pokušitele.

*Kde to jsi, kde jsi, Adame?
Kam jsi se to dostal Adame?
Pravý ráj to napolhed.
A ty jakobys trpké hrozny jed.
Ted' ve křoví se krčíš, Adame.
...
Z ráje přijdeš na zem, Adame.
Ze země jsi tak jdi na zem, Adame.
Tam budeš s hadem vládnout ty.
Tam mě skryjí tvoje temnoty
Na zemi se ti skryji, zemané.*

Karásek tu zobrazuje situaci člověka vyhnaného z ráje na zem, kde „temnoty“ zabraňují vidět Boha tak, jako v ráji. Adama čeká osamělost a

⁵ CD Karásek, S. – Pozdravpámbu: Halelujá. Globus music, 1999.

vzdálení od Boha, bližší mu bude had – satan, s nímž se bude dělit o vládu nad zemí.

V písni **Had**⁶ je zmíněna biblická Eva, kterou had svádí k hříchu.

Dalším známým starozákonním příběhem je vyprávění o Noemovi a potopě. Když chtěl Bůh vyhladit ze světa všechno špatné a zkažené, tak poručil spravedlivému Noemovi, aby postavil archu, ve které pak Noe zachránil po páru od každého druhu zvířat a svou rodinu. Jeho synové pak dali základ národům Semitů (Šém), Hamitů (Cham) a Féníčanů (Jáfet). Noemova archa po skončení potopy spočinula na vrcholu Araratu a Bůh slíbil, že už nikdy na zemi nesešle potopu a jako důkaz tohoto slibu sloužila duha.⁷ Karásek v písni **Je lepší na skále život svůj mít**⁸ odkazuje na tuto Boží smlouvu s veškerým tvorstvem, jejímž byl Noe svědkem.

Je lepší na skále život svůj mít, pamatuj.

Je lepší na skále život svůj mít, pamatuj.

Noemu duhou zjevil Bůh, že už ne voda,

příště vzplane vzduch,

je lepší na skále život svůj mít, pamatuj.

Potopa byla forma božího trestu pro neřestné lidstvo. A jak Bůh slíbil, příště na zemi nesešle potopu, ale trest mnohem horší – oheň, který sežehne vše.

Motiv tohoto božího trestu se objevuje v písni **Sodoma**⁹. Tady Karásek navazuje na příběh zničení dvou měst – Sodomy a Gomory – pro jejich hříšnost. Tento příběh je součástí knihy Genesis, první knihy Mojžíšovy. Dnes

⁶ CD Karásek, S. – Pozdravpámbu: Hallelujá. Globus music, 1999.

⁷ S příběhem o potopě se můžeme setkat i v dalších příbězích. Například v Eposu o Gilgamešovi.

⁸ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 32-33.

⁹ Tamtéž. Str. 24-25.

jsou jména těchto měst všeobecným symbolem špatného chování, hříšnosti či bezbožnosti.

*Vyneše Bůh soud: Vyhladím město hříchu,
tu Sodomu, Sodomu i Gomoru.*

Tato píseň je napsána formou rozmluvy s Bohem. Tento dialog v biblickém příběhu vedl s Bohem Abraham, když se přimlouval za hříšná města. Jako diskutér s Bohem se jej ptá, zda město ušetří, najde-li v něm padesát spravedlivých. Počet se postupně snižuje. Nakonec se dostanou k tomu, že Bůh se uvolí město ušetřit, když jich najde alespoň deset. Jenže ty Bůh nenachází.

*Nenašel Bůh těch potřebnejch deset,
města se vzdal – život z něj odvolal.*

V předposlední sloce Karásek vztahuje tento příběh i na dnešní dobu, poukazuje tak na stálou aktuálnost tohoto tématu.

*I v našem městě hledá Bůh aspoň těch deset.
Nenajde-li – pak je všechno v prdeli.*

Božího trestu se dočkal i babylonský král Belšasar. Na tento starozákonní příběh navazuje v písni **Baltazar**¹⁰. V knize Daniel ve Starém zákoně uspořádal král Belšasar hostinu, při které se vysmíval Hospodinu tím, že nařídil použít nádoby ukradené jeho otcem Nabúkadnezarem z jeruzalémského chrámu. Na stěně se objevil nápis „Mené, mené, tekel úparsín“, který Daniel přeložil takto: Bůh sečetl tvé kralování a ukončil je. Byl jsi zvážen na vahách a shledán lehký.

¹⁰ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 22-23.

Tvé království bylo rozlomeno a dáno Médům a Peršanům.¹¹ Ještě téhož večera byl Babylon dobit Peršany a Belšasar (Baltazar) zabit.

*At' Daniel nápis vyloží,
„Slyš, králi, rozsudek Boží:
Byl jsi pyšný, krutý zbabělec,
Bůh zvážil tě, našel tě lehkým a spadla klec.“*

I v této písni lze vysledovat ponaučení pro dnešní dobu, že člověk by se měl chovat tak, aby se při posledním soudu nemusel bát o svou duši.

*At' Baltazar, at' dnešní král,
at' ty či já – každý aby dbal,
že jednou dojdeme až na samý kraj,
boží soud s hrůzou abys nečet' – slabej jak čaj.*

Jednou z nejvýznamnějších postav v Bibli je beze sporu Mojžíš. Ten se narodil v Egyptě v době kdy faraon Ramesse II. nařídil, aby všichni chlapi narození hebrejským ženám byli zabiti. Tento příběh Karásek reflektuje v písni **Báby**¹².

*I viděl farao Egypta král,
že lid Hebrejů plní zem Egyptskou.
Tedy povolal k sobě farao porodní báby,
které pomáhaly při porodu ženám hebrejským.*

¹¹ Bowker, J.: Bible: ilustrovaný průvodce Strým a Novým zákonem. Ottovo nakladatelství, Praha 2006. Str. 217.

¹² Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 20-21.

...

*„Dítě, hned jak opustí matky klín,
dítě, hned jak opustí matky klín,
musíte zabít, bude-li to syn.“*

Karásek tu vyzdvihuje morální hodnoty obyčejných žen, pro které měl větší váhu lidský život a víra v Boha, když navzdory hrozícímu trestu ze strany faraona tyto chlapce zachraňovaly.

*A ty báby se bály Boha a nečinily to,
co jim nařídil farao Egypta král,
ale živé nechávaly pacholíky rodiček svých.*

Symbolem naděje ve Starém zákoně je řeka Jordán, za kterou se nacházela země zaslíbená. Izraelity přes ni převedl Jozue po dlouhé cestě z Egypta, na které je do té doby vedl Mojžíš, ten však zemřel dříve, než mohl Jordán překročit. Jordán se objevuje v Karáskově písni **Ten den**¹³ – *tvou žízní Jordán nevysychá*.

Velmi významnou postavou Starého zákona je král David. Ten byl nejmladším synem betlémského rolníka Jíšaje. Byl pastýřem, pro jeho hudební nadání si jej dokonce oblíbil král Saul. V té době se v těch končinách objevil prorok Samuel, kam ho poslal Hospodin, aby jednoho z Jíšajových synů pomazal králem, který měl nahradit Saula. Samuel si vybral Davida. Nejznámějším Davidovým činem je porážka obra Goliáše v bitvě proti Pelištejcům, kdy ho svou chytrostí a prakem zneškodnil.

O tomto moudrém a mocném králi a jeho boji s Goliášem napsal Karásek píseň **David**¹⁴.

¹³ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 60-61.

¹⁴ Tamtéž. Str. 34-35.

*David Bohu písňě hrál,
z těch žalmů bral sílu, tak že se nebál.*

*Goliáš strašnou má moc,
jestli on bude vítěz, dlouhá bude noc.*

...

*Goliáš bije mečem jak zběsilý,
v tom byl zasažen silou nenásilí.*

Hbitost a rozum tu vítězí nad hrubou silou. Karásek zjevně vyslovuje své sympatie k nenásilnému boji.

4.1.2 Nový zákon

Pro lepší pochopení užití novozákonních motivů v Karáskových textech si stejně jako u Starého zákona uveďme, co pro autora Nový zákon znamená: *Nový zákon – to pořád čtu, to jsem si vybral, tak chci žít. Je to má nejsilnější orientace. Nechci si vymyšlet život sám, tady se napojuju na něco, co mi ohromně mluví ze srdce a do srdce a co беру. Mezi mnohým, co neberu, tak tohle jsem si vzal.*¹⁵

Nový zákon tvoří 27 knih, jejichž obsahem je život Ježíše Krista, smrt a zmrtvýchvstání, jeho veřejné působení a následně i počátky křesťanství. Ježíš Kristus¹⁶ je křesťany uznáván jako Boží syn a spasitel. Tuto víru sdílí také Karásek. Kristus je pro něj zásadní autorita, ale především ten, kdo dává životu smysl a další rozměr, přesah za horizont tohoto světa a lidské smrtelnosti. A tak není překvapivé, že se Kristus v jeho písňových textech často objevuje: *Ježíš Kristus je pro mě jediný Boží, to znamená, že se jediné na něm, jediné přes něj*

¹⁵ Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 56.

¹⁶ Také známý jako Ježíš Nazaretský nebo Ježíš z Nazareta. Jméno má význam spasitel.

*se dozvídám něco o jinak nevýstižném a neuchopitelném, skrytém Bohu.*¹⁷

Evangelisté Matouš, Marek, Lukáš a Jan popisují ve svých evangeliích Kristovy skutky, zázraky, kázání a podobenství.

V Karáskových verších v písni *It's too late*¹⁸ můžeme vysledovat návaznost na Matoušovo a Janovo evangelium. Konkrétně verš 13 z kapitoly 25 v Matoušově evangeliu – podobenství o deseti družičkách: *Bděte tedy, protože neznáte den ani hodinu. A ve verši 4 v kapitole 9 v Janově evangeliu – uzdravení slepého: Musíme konat skutky toho, který mě poslal, dokud je den. Přichází noc, kdy nikdo nebude moci pracovat.*¹⁹

*It's too late, too late,
too late, too late, too late.*

*Oni se k sobě tulej, tulej,
tulej, tulej, tulej, tulej,
jako by lásky poslední den měl bejt.*

*Ty víš, že je pozdě, že jsou věci už rozjetý,
že nelze couvnout,
od teď – až na věky.*

V Matoušově evangeliu²⁰ najdeme podobenství o pleveli mezi pšenicí. Na tuto kapitolu Matoušova evangelia navazuje Karásek v písni *Podobenství o zrně a koukolu*²¹:

¹⁷ Hájek, Š. – Plzák, M.: Váno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 58.

¹⁸ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 66-67.

¹⁹ Balabán, M. – Nytrová, O.: Biblický třípyt v české poezii XX. století: ohlasy Nového zákona. Kernberg Publishing, Praha 2007. Str. 101, 138.

²⁰ Matouš 13:24-30

²¹ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 26-27.

*Rozsěvač sil ve světle dne
to zrno dobré na pole své.
Když byla noc, jemu navzdory
d'ábel prokletou setbu tam vsil.*

...

*Nechte to růst po mnoho dní,
vše musí uzrát, až v době žní
dá Pán do stodol zrno dobrý,
plevel dá na hnůj, aby tam hnil.*

Pole tu symbolizuje svět, ve kterém „sil“ Bůh „dobré zrno“ a d'ábel „plevel“. Až při posledním soudu Bůh rozhodne, kdo je „plevel“ a kdo přijde do království nebeského. Text písně je opět kázáním o dobru a zlu v lidské duši. Nikdo není zcela dobrý ani zcela zlý, v každém člověku je obojí „fest prorostlé“. Lidem tedy nepřísluší soudit druhé, tato pravomoc je určena pouze Bohu.

V textu písně *Návštěva v pekle*²² se chtěl Karásek dopátrat smyslu věty „Ježíš sestoupil do pekel“, která je součástí křesťanského Vyznání víry.²³ Je to jedna z písní, v nichž Karásek uvažuje o podobě naší posmrtné existence. Tato klíčová otázka lidského života je u Karásky obvykle vyřešena smírem, odpuštěním. Poslední sloka písně obsahuje verš z textu Janova evangelia²⁴ o Ježíši a cizoložnici. V něm je před Ježíše předvedena cizoložnice a Ježíš má rozhodnout, zda má být podle práva ukamenována. Ježíš však řekne žalobcům, aby hodil kamenem ten, kdo je bez viny. Nikdo nehodil, a tak nechal Ježíš i ženu odejít s tím, že už nemá dále hřešit: *Jdi a nehřeš více, halelu.*

²² Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 36-37.

²³ Hájek, Š. – Plzák, M.: *Vino tvé výborné: Rozhovory*. Kalich, Praha 1998. Str. 136.

²⁴ Jan 8:11

V písni *Kázání o svatbě v Káni galilejské*²⁵ zpívá o prvním Ježíšově zázraku, kde Ježíš proměnil vodu ve víno a jeho učedníci v něj uvěřili.²⁶ Už název písne jasně říká, že jde o zveršované kázání, odpovídá tomu i její poměrně velký rozsah. Karáskova interpretace často citovaného příběhu je ta, že to nejlepší v životě věřícího člověka přijde až nakonec, ba až „po konci“. Kázání odkazuje k eschatologické naději.

V Káni maj šest štoudví kamennejch,

Ježíš dal do každý vodu vlejť.

Voda v kádích zapění,

ve víno se promění,

vína dost, hej správče, nalít dej!

...

V žití tvém přibejvá dalších let,

nečekej nejhorší naposled.

Bůh na sklonku tvého dne

dá ti víno výborné,

výborné víno až naposled.

V žití tvém ted' každá radost tvá

radost tu úplnou předjímá.

V svý smrti jen přejdeš most,

Bůh zavolá – další host,

novej host k nám vešel na slavnost.

²⁵ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 28-29.

²⁶ Jan 2:1-12

V písni *Je lepší na skále život svůj mít*²⁷ je leitmotiv a základní myšlenka textu uvedena v názvu, následně je pak její planost dokládána různými novozákonními postavami. Ta první vystupuje v podobenství o boháči a Lazarovi, jež pochází z Lukášova evangelia²⁸. V tomto příběhu ležal nemocný chudák Lazar u boháčova domu a chtěl se nasytit alespoň tím, co z boháčova plného stolu spadlo, ale toho se nedočkal a zemřel. Po smrti jej andělé přenesli k Abrahámovi do nebe. Když však zemřel boháč, dostal se do pekla. V mukách pozvedl svůj zrak k nebi a uviděl Abraháma a chudáka vedle něj. A tak boháč žádal Abraháma, aby chudák alespoň namočil svůj palec a svlažil jeho rty. Ale Abrahám mu připomněl, jak se za života choval k chudákovi – že tehdy trpěl chudák a on se radoval, a proto teď on trpí a chudák se raduje. Celá píseň pojednává o Božím trestu, trestem pro boháče bylo utrpení v pekle.

Je lepší na skále život svůj mít, pamatuj.

Boháč, co vyhnal Lazara ven,

ten neměl život svůj na skále postaven,

ten na skále neměl život svůj, pamatuj.

Tím druhým motivem je tu příběh Piláta a Ježíše, který nalezneme v Janově evangeliu²⁹. Pilát chce jako vždy o velikonocích propustit jednoho vězně, a tak navrhuje Židům, že propustí Ježíše, jejich krále. Ti ale chtějí, aby raději propustil vzbouřence Barabáše, a tak Pilát Ježíše nechá ukřižovat, přestože ho popravit sám nechtěl, s tím, že to bylo přání Židů.

²⁷ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 32-33.

²⁸ Lukáš 16:19-31

²⁹ Jan 18, 19

Je lepší na skále život svůj mít, pamatuj.

Pilát, co soudil tak, jak dav řve,

a pak si umyl ruce své,

ten na skále neměl život svůj, pamatuj.

Karásek tu dokládá, že přestože se Pilát ospravedlňuje tím, že to byli Židé, kteří chtěli Ježíše ukřižovat, není bez viny.

V Karáskových textech samozřejmě nemůže chybět středobod křesťanské víry – ukřižování Krista. O něm Krista pojednává píseň *Vy silní ve víře*³⁰. V následující ukázce připomíná Šimona z Cyrény, který byl náhodně vybrán v davu, aby pomohl Kristu nést kříž³¹:

Vždyť už fakt nemůže,

jak to můžeš snést,

Šimone, ty z Cyrény,

jdi a pomoz nést.

Karásek v tomto textu také připomíná zradu apoštola Petra, který Ježíše zapřel, když ho zatýkali³².

I tam ten, páni kněží,

tak často s ním byl.

„Co blázníš, já toho chlapa

nikdy nespatrił.“

Tématu ukřižování se Karásek věnuje rovněž v písni *Tolerance*³³. S velkou

³⁰ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 15.

³¹ Marek 15:21

³² Lukáš 22:56, 57

³³ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 176-180.

naléhavostí poukazuje na to, že Ježíš vzal na sebe hříchy světa. aby odčinil lidskou vinu, ale vděku se za to nedočkal.

*Pohled' jen, byl tu člověk jiný,
tíhu cizí viny na sebe vzal,
ten tichý král s křížem se vláčel,
svou krví zem smáčel a svět se mu smál.*

Ježíš Kristus bývá tradičně označován jako beránek Boží. Toto přirovnání najdeme v Janově evangeliu³⁴, podle kterého Jan Křtitel po setkání s Ježíšem řekl: „Hle, beránek Boží, který snímá hřích světa.“ Jako beránek se objevuje Kristus i ve Zjevení Janově. Beránek jediný je tu hoden rozlomit zapečetěnou knihu, pod jejímiž sedmi pečetěmi se skrývají hrůzy, které mají trestat svět za jeho hříchy.³⁵ S tímto motivem se setkáváme v písni *V nebi je trůn*³⁶.

*Ani král ani rada moudrých
ani kněží ani lid,
jen ten beránek zbitý
je hoden moc tu vzít.*

V této písni Karásek navazuje dále na sedmou kapitolu Zjevení Janova³⁷, která vypráví o záchraně vyvolených, kteří vstoupili do nebe, protože žili podle Kristových zásad.

*Kdo jsou ti krásní lidé,
v šat bílý odění,*

³⁴ Jan 1:29

³⁵ Zjevení 5:5-7

³⁶ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 16-17.

³⁷ Jan 7:13, 14

lidé, co k trůnu přišli

z velkého soužení?

S apokalypsou se setkáváme i v písni *Ty jsi řekl d'áblovi ne*³⁸, kde se objevuje motiv sedmé pečeti jako symbol Božího trestu, kdy d'ábel bude poražen.

Až tu sedmou pečeť sejmou,

až tu sedmou pečeť odejmou,

až pak bude od něj pokoj,

shoří v moři ohnivým,

až tu sedmou pečeť sejmou.

Ve Zjevení Janově je d'ábel v podobě draka poražen archandělem Michaellem.³⁹ Karásek tento příběh využil ve své písni *Byl boj*⁴⁰, kde Michael draka poráží a svrhává na zem, kde drak – d'ábel pokouší lidstvo. Karásek nalézá naději ve víru v Boha – když má člověk víru, nemá d'ábel šanci.

Michael spolu s anděly, byl boj na nebi,

d'ábla z nebe shodili, byl boj na nebi,

nezahynul sviňák ten, byl boj na nebi,

ale pad na naši zem, byl boj na nebi.

...

Když Ježíš na tvý straně je, je boj na zemi,

boj s tebou drak prohraje, je boj na zemi,

pak případnou ti legrační, je boj na zemi,

i jeho svody finanční, je boj na zemi.

³⁸ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 64-65.

³⁹ Zjevení 12:7-10

⁴⁰ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 30-31.

4.2 Motiv d'ábla

Jedním z důležitých motivů Karáskových písňových textů je motiv d'ábla. Je důležité si uvědomit, že postava d'ábla (satana)⁴¹, je významnou součástí Bible. Je zajímavé, jakým způsobem je na něj v Bibli nazíráno. V dnešní moderní kultuře je d'ábel považován za nástroj zla v kontrastu k dobrotivému Bohu, ale Starý zákon ho zobrazuje různými způsoby. Ze začátku jsou jeho působení spjata s Bohem a s představou Božího trestu.⁴²

Prvotním významem slova d'ábel (satan) je protivník nebo žalobce, je to ten, který usiluje o to, aby lidé činili zlo a on je pak mohl před Bohem obvinít.⁴³ Jeho úlohou je zpochybňovat a zkoušet lidskou zbožnost.

V Novém zákoně si d'ábel ponechává své pokušitelské vlastnosti, ale už je zobrazován jako mocný Boží nepřítel, který vládne peklu. D'ábel je také ztotožňován s prohnáním hadem svádějícím k hříchu v knize Genesis a s hadem ve Zjevení Janově.⁴⁴

Motiv d'ábla v podobě hada nalezneme v písni *Ženský jsou fajn*⁴⁵, kde pokoušel Adama a Evu a nakonec je svedl k hříchu.

*V ráji se měli věčně radovat,
až zlej had je začal hecovat,
že prej by se moh' člověk Bohem stát,
a to prej je moc fajnový.*

...

⁴¹ Slovo satan pochází z hebrejštiny, slovo d'ábel z řečtiny.

⁴² Bowker, J.: Bible: ilustrovaný průvodce Strým a Novým zákonem. Ottovo nakladatelství, Praha 2006. Str. 175.

⁴³ Jakoubková, A.: Encyklopedie Bible. Knižní klub, Balios, Praha 1997. Str. 151.

⁴⁴ Bowker, J.: Bible: ilustrovaný průvodce Strým a Novým zákonem. Ottovo nakladatelství, Praha 2006. Str. 175

⁴⁵ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 40, 41.

*Eva slyší to hadí šeptání:
„Utrhni si jabko, k čemu to váhání“,
trhá plod Boží všeho poznání:
„Adame, dobrý chutnání.“*

Stejný motiv se objevuje i v písni **Had**.⁴⁶

*Tam na počátku, když had měl nohy.
Tak šel rovnou za Evou.
Že udělat z lidí bohy,
by bylo značnou úlevou.
Tam na počátku všech věcí temných,
přikráčel had, nám pýchu dát.*

Dále je tu ďábel (had) zobrazen jako ten, který nám lidem zasil do srdcí zlo.

*Dnes ten had prej nemá nohy.
Žije dál bez obtíží.
Už nekráčí.
Bez pozvání, do srdce se ti vplíží.
Tam na počátku všech věcí temných,
přisáhoval had, nám drzost dát.*

Motiv ďábla jako Adamova pokušitele a svůdce se objevuje i v písni **Adam**.⁴⁷

V **Podobenství o zrně a koukolu**⁴⁸ je ďábel zobrazen jako běžná součást lidského života. Svět je tu zobrazen jako pole, kde roste „zrno“ dobré i zlé

⁴⁶ CD Karásek, S. – Pozdravpámbu: Halelujá. Globus music, 1999.

⁴⁷ CD Karásek, S. – Pozdravpámbu: Halelujá. Globus music, 1999.

⁴⁸ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 26, 27.

(dobrý/zlý člověk). Ale tato zrna od sebe nejde jednoduše oddělit. Do každého z nás „sil“ Bůh i ďábel. V každém z nás je něco dobrého i něco špatného. Ale o tom, kdo je špatný, může rozhodnout jen Bůh.

*To pole je náš svět a v něm roste
d'áblova setba i setba dne,
mnohé jsou ted' spory,
zrnem kdo byl a kdo koukolem byl.*

...
*A jak v celém poli, tak i v duši tvé,
je dobro se zlem fest prorostlé,
a tak jsme dobrý – i potvory,
dyť Bůh i ďábel v srdci tvém sil.*

...
*Kdo je zrnem dobrým a kdo patří na hnůj,
do toho ty Bohu nefušuj,
my můžem třídit brambory,
ale nás si po žních přebere Bůh.*

V písních *Say No to the Devil* a *Ty jsi řekl d'áblovi ne* je metaforické pojmenování komunistického režimu. První jmenovaná byla napsána v roce 1974, a tak poukazuje na tehdejší všudypřítomnost tohoto „ďábla“.

*Řekni d'áblovi ne
ďábel je podvodník a nikoho nevede správně*

...
*Ze zdí tvý obrazy sejmou,
sejmou tvý vobrazy, sejmou,
svezou je na velkou louku,*

*shořej v moři ohnivým,
sejmou tvý vobrazy, sejmou*

...

*Sejmou ti otisky, sejmou,
sejmou ti otisky, sejmou,
pak teprve poznáš d'ábla,
v hlavě se ti rozsvítí,
sejmou ti otisky, sejmou.⁴⁹*

Druhá jmenovaná píseň pochází z roku 1989 a ďábel tu symbolizuje poražený komunistický režim, kterému lid řekl své ne.

*Na Letnou si se vydal, na Letnou,
na Letnou si se vydal, na Letnou,
a tam na tý velký pláni,
tam si řek' d'ábolovi ne.
To tvé ne – ach, to bylo bezvadné.⁵⁰*

Sám Karásek o něm říká: *Postavu d'ábla mám poměrně rád – hlavně z toho důvodu, že z ní cítím výnamnost a sílu zla. Nikdo neumí přesně vyjádřit, co to vlastně je, ale Pavlův výrok⁵¹, že „ďábel obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltit,“ se mi líbí mnohem víc než tu postavu jenom zasunout do nějaké pohádkové říše. Tvářit se, že ďábel neexistuje – to se mi zdá hrozně povrchní. Něco tu je, co je silné jako lev řvoucí a co obchází. Je v tom verva a lest.⁵²*

⁴⁹ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 52, 54, 55.

⁵⁰ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 64.

⁵¹ Apoštol Pavel.

⁵² Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 117.

4.3 Dobové motivy

Na Karáskovu tvorbu bezesporu měla vliv i doba, ve které jeho texty vznikaly. Byla to především doba normalizace, tzn. doba útlaku, procesů, zatýkání, pronásledování, doba strachu. Spisovatelé nesměli publikovat, umělci se museli stáhnout z veřejného života, pokud nebyli prorežimní.

Sám Karásek byl sledován, mnohokrát skončil ve vazbě a dokonce byl odsouzen na osm měsíců v procesu s Plastic People, nakonec odešel díky tomuto tlaku do emigrace, a tak není překvapivé, že se tato doba odráží v jeho textech.

Společným jmenovatelem pro tyto písně je kritika komunistického režimu. Naráží v nich na nesmyslné procesy a zavírání nevinných lidí za jejich názory. V písni *Podobenství o zrně a koukolu* naráží právě na procesy, které probíhaly v 50. letech.

*Vždyť je tu ten, co sil, když byla noc,
a jeho lidi, když získá moc,
stavěj lágry a komory,
plevel lidskej aby oddělen byl.*

*Přicházej mnozí pod různou lstí,
tu lidskou setbu že pročistí,
pak natáhne bačkory,
za plevel kdo by označen byl.⁵³*

Zde odkazuje Karásek na to, že když se ďáblovi lidé – tím jsou zde myšleni komunisté, to znamená lidé s extremistickým smýšlením – dostanou k moci, dochází k hrůzným věcem, jako jsou dlouhodobé žaláře, nucené práce

⁵³ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 26.

v pracovních táborech a dokonce popravy. Tato píseň však nesymbolizuje jen procesy padesátých let. Lze v ní vysledovat i aluzi na druhou světovou válku. A to ve třetím verši výše uvedené ukázky: *stavěj lágry a komory*. Zmíněné komory lze identifikovat jako plynové komory, které za druhé světové války stavěli nacisté ve svých koncentračních a vyhlazovacích táborech. Karásek tu, ať už záměrně nebo nezáměrně, postihuje paralelu mezi hrůzami druhé světové války a hrůzami, ke kterým docházelo na počátku komunistické nadvlády.

S odkazem na procesy v padesátých letech se setkáme i v písni *Českou zem*⁵⁴, tentokrát však v trochu jiném kontextu. Tato píseň je z revolučního roku 1989. Karásek tu říká, že i přes to, jak se komunisté chovali (procesy, zatýkání atd.), se nechtějí mstít, jen chtějí změnit poměry v tehdejší společnosti k lepšímu.

*Tak mnohé pověsili,
my nechcem pomstu ani násilí,
my chceme českou zem dostat ven
ze srabu.*

Karáskově kritice se nevyhnula ani Synodní rada Českobratrské církve evangelické⁵⁵. Karásek jí věnoval dokonce věnoval celou píseň s názvem *Synodní rado*⁵⁶, ve které kritizuje její činnost během komunistického režimu.

*Státní tajemník je mocný pán,
i duch svatý ať je mu poddán,
chceš být farář, ne myč či topič,
tak od lidí stíhaných raděj ruce pryč.*

⁵⁴ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 58-59.

⁵⁵ Nevyšší správní orgán Českobratrské církve evangelické.

⁵⁶ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 50-52.

Karásek tu kritizuje to, jak jde synodní rada na ruku státu. To, jak se od farářů pronásledovaných státem raději distancuje místo toho, aby stála na jejich straně a podala jim pomocnou ruku.

*Pro všechny faráře, co se podřídí,
bratr hospodář mnohé zařídí,
on lod'ku církve bouří provede,
na ministerstvu to válet dovede.*

Je to kritika i jakéhosi církevního pokrytectví – když budeme dělat, co oni chtějí, nechají nás na pokoji. Kritizuje to, že se synodní rada raději podřídí státu i přes určité morální zásady, jen aby nebyly žádné potíže.

*Dvorní theolog řekne, že jsme zblbli,
že pojem svědomí vůbec není v Bibli,
zlobí tě nitro, přijď na faru k nám,
zlobí tě vnitro, za to si můžeš sám.*

Snad nejlépe tuto kritiku vystihuje dvojverší refrénu: *Synodní rado, ty mrško stará, / tys matkou, která se špatně stará.*

Ve vazbě Karásek složil píseň **Pavouci**⁵⁷, která má citelně „protifizlovský charakter“ a byla poměrně útočná. Sám vzpomíná, jak text hodnotila jeho manželka: *Přišel jsem domů a hned jsem to Stáně zazpíval. Stáňa se zděsila: „Jé, to tě hned zase zavřou, to je na ty estébáky, tak tohle zpívat nebudeš.“*⁵⁸ Pavouk tu představuje tajného agenta StB, který sleduje mušku nebo mušky, to znamená lidi, které chce lapit do svých sítí, zatknout a pak vyslýchat.

⁵⁷ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 55-57.

⁵⁸ Hájek, Š. – Plzák, M.: *Víno tvé výborné: Rozhovory*. Kalich, Praha 1998. Str. 137.

*Pavouci soukaj svý nítě,
z nich pletou pavoučí sítě,
do těch sítí zachytí tě,
pak ti budou pítí krev.*

Člověk si tehdy musel dávat pozor na to, o čem mluví a především s kým mluví. Mnohdy si nemohl být jistý, jestli se nejedná o donašeče. Tuto skutečnost Karásek výstižně popsal v následující sloce:

*Nech už, muško, skopičiny,
všude samé pavučiny,
dnes si moucha zabzouká,
skončí v síti pavouka.*

Přestože tajní agenti měli být nenápadní, většinou o nich sledovaná osoba věděla. Buď věděla, že je sledována, nebo dokonce dotyčného agenta od vidění znala. To názorně vyjádřil v této sloce:

*Ted' má asi zálsk na mě,
tak se tváří nenápadně
jako ve tmě kometa,
furt se kolem vometá.*

Ze spárů StB nebylo vůbec jednoduché se dostat. Pokud člověk neměl někde známosti a pustit ho nechtěli, měl dotyčný povětšinou smůlu. Když už někoho chytili, musel mít velké štěstí, aby se ven dostal brzy, jak dokládá Karásek v poslední sloce písně:

*Dostat se z toho domečku,
jenž je z nití ze zadečku,
to už mouše trvá déle,
musí mít kliku z prdele.*

Svůj osmiměsíční pobyt ve vazební věznici připomíná Karásek v písni ***Ženský jsou fajn***⁵⁹.

*Když sem seděl tam na tý Pankráci,
všude kolem mě jenom chlapi v teplácích,
já ve snu viděl všechno krajkový,
jó ženský, ty jsou fajnový.*

Zmiňuje tu i proces s Plastic People, při kterém byl odsouzen, a soudkyni, která měla případ na starosti. V rozhovoru na ni vzpomíná takto: *Byla výborná. Úplně jí bylo vidět na obličeji, jak je s náma a jak tím trpí, že jí ten případ dali. ... když nám oznamovali, že nemůžou rozhodnout hned, že rozsudek vynesou až další den, tak soudkyně byla ubrečená a bylo jasné, že jsme ji přesvědčili a že věděla, kolik uhodilo.*⁶⁰ V této písni jí věnoval jednu sloku.

*U soudu vidím, právu žehná tu
krásná předsedkyně senátu,
tak to jdem domů, to je hotový,
dyť ženský ty jsou fajnový.*

⁵⁹ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 38-43.

⁶⁰ Hájek, Š. – Plzák, M.: *Víno tvé výborné: Rozhovory*. Kalich, Praha 1998. Str. 145.

V písni *Ufoni*⁶¹ se odráží celé lidské společenství. Karásek vytváří paralelu mezi pomyslnými mimozemšťany „ufony“ a lidmi. Prostřednictvím dotazů zjišťuje, zda jsou v jejich společnosti stejné problémy jako v té lidské:

*Řekněte mně kluci ufóni,
též u vás se to ke konci kloní,
leze vám už taky vše krkem,
stal se ufón ufónu vlkem?*

Od reflexe obecně lidských či společenských problémů se Karásek dostává až k otázkám křesťanské víry, které vrcholí dotazem na Spasitele:

*Mluvil k vám Bůh ta samá slova
přes vašeho Syna ufona?
Taky se tam u vás popletli,
taky s ním na kříži zametli?*

Odkazy na nesmyslné zatýkání, lidský nezájem jednoho o druhého a ztrátu víry v Boha, tzn. jevy, které byly pro tehdejší dobu typické, nalezneme v poslední sloce.

*Když ufona vám v noci odvedou,
ti zbylí též nehnou ani brvou?
U vás taky v Boha nevěří,
též důvěrník poslouchá u dveří?
U vás taky všichni nadávaj,
a pak se navzájem udávaj?*

⁶¹ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 89-92.

Další důležité období, které se odráží v Karáskově písňové tvorbě, je revoluční rok 1989, kdy ještě před listopadem začíná svítat naděje, že by utlačovatelský komunistický režim mohl skončit. Z tohoto roku pochází písně *Českou zem, Ten den a Ty jsi řekl d'áblovi ne*.

Píseň *Českou zem* vyjadřuje naději, že komunisté už se u moci dlouho neudrží, že lidé už se nenechají utlačovat.

*Chlape, vylez ze své nory,
vyženem ty potvory,
českou zem dostat ven,
ven ze srabu.*

Karásek v refrénu žádá Boha, aby s lidmi v této době byl a pomohl zemi zbavit totalitní nadvlády.

*Bud' s námi, bud' s námi
v tento čas, ó Pane můj,
českou zem, zem dostat ven
ze srabu.*

A opět tu protestuje proti kriminálům a zavírání nevinných lidí: *Nechte si váš kriminál, / himlhergotkrucinál*.

Naděje na lepší zítřky číší i z písně *Ten den*⁶², kde je dokonce v první sloce zníněna řeka Jordán, která je v Bibli ve Starém zákoně symbolem naděje. Naděje na politickou změnu a návrat svobody se zde spojuje s eschatologickou nadějí na svobodu a spásu po smrti.

⁶² Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 60-61.

*Soumrakem slunce nezhasíná,
tvou žízní Jordán nevysychá,
v nastálé tmě svou víru ztratí,
kdo neví, že se světlo vrátí.*

*Přestane pláč, stihání lidí v ten den, v ten den,
i slouha moci se zastydí v ten den, v ten den.*

Také vazební věznice budou prázdné, nebudou už zavření slušní lidé.

*V muzeu Ruzyň v prázdný cele v ten den, v ten den,
vycpanej bachař už jen zbyl v ten den, v ten den,
palandu už nikdo nestele v ten den, v ten den,
co jsem se za to namodlil v ten den, v ten den.*

Píseň *Ty jsi řekl d'áblovi ne*⁶³ nebo taky pod jiným názvem *Na Letnou* odkazuje k demonstracím, které proběhly 25. a 26. listopadu 1989, což byly zlomové dny pro tzv. sametovou revoluci. Tehdy se na Letné shromáždilo kolem 800 000 lidí. Dokonce byly tyto demonstrace přenášeny celonárodní televizí. Václav Havel oznámil zahájení dialogu s tehdejšími představiteli moci a tehdejší premiér Ladislav Adamec oznámil, že vláda podá demisi, což znamenalo definitivní konec komunistického režimu.

*Na Letnou si se vydal, na Letnou,
na Letnou si se vydal, na Letnou,
a tam na tý velký pláni,
tam si řek d'áblovi ne,
to tvé ne – ach to bylo bezvadné.*

⁶³ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 64-65.

Další písně pocházejí z doby krátce po revoluci. Z roku 1990 pochází píseň *Uhni mi z cesty*⁶⁴, která hovoří o tom, jak se druhá (dříve zakázaná) kultura dostává z ilegality do popředí. Zakázaní autoři mohou publikovat, undergroundoví zpěváci mohou veřejně zpívat a je o ně obrovský zájem.

*Nohou si, blbečku, trhni,
kultura druhá je teď první.
V kytáře, tam ve futrálu
mám spojení do federálu.*

...

*Uhni, ty strukturo jedna stará,
uhni jsem zlitej jako kára,
uhni než políbíš zem,
Magor je teď vítězem.*

Už i do téhle písně se však pomalu ale jistě vkrádá skepse, že se převratem zase až tak moc nezměnilo. Lze to doložit nejen na následující ukázce:

*Vždy znovu mě poleká,
to kamenné srdce člověka,
ať je v chrámu či svobodě,
v totalitě či svobodě.*

V písni *Ťukání*⁶⁵ je toto rozčarování a skepse mnohem silnější. Karásek poukazuje na to, že lidé jsou stále lhostejní k ostatním a cestu k víře v Boha si také stále nenašli, dokonce před ní zavírají dveře.

⁶⁴ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 84-85.

⁶⁵ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 86-87.

*Ježíš ti buší u dveří,
kukátkem se to ověří,
má v ruce tašku,
v tý tašce flašku,
chce s tebou slavit večeři.*

...

*Sundej ze srdce petlici,
on chce jíst i s ženou hříšnicí,
a ty košem mu dalas,
dál civíš na Dallas,
tak sfoukla jsi mu svíci hořící.*

Tato píseň, která vznikla v roce 1992, je kritikou lhostejnosti člověka vůči víře. Tato lhostejnost přetrvává, přestože bývalý režim, který víru a náboženství potlačoval, už není u moci, a dal by se očekávat obrat k lepšímu. Karásek v tomto textu upozorňuje, že se tak bohužel neděje.

Tyto písně působí rezignovaně a je z nich cítit smutek z toho jak se věci vyvíjejí.

V textu písně **Rudá kráva**⁶⁶ se zpívá o seznamech spolupracovníků StB, o době, kdy začala na povrch vystupovat jména lidí, kteří donášeli, ale i těch, kteří byli ze spolupráce obviněni neprávem. Karásek poukazuje na to, že ne vždy jsou seznamy přesné a spravedlivé. Všimá si, jaký dopad má na člověka nespravedlivé obvinění.

*Hned jak sem si oddych, že nejsem v Rudý krávě,
pustil jsem se do těch, co jsou právě v Krávě,
jsou-li tam neprávem, nebo po právu,
na tom už nesejde, to nezajímá Krávu.*

⁶⁶ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 166-170.

...
*Potkal jsem přítele, nevypadal zdravě,
prej svý jméno našel v tý Rudý krávě,
prej mezi děvkami jsou i znásilnění,
ten, kdo ty lidi kurvil, ten na seznamu není.*

Karásek tedy nepřestává ve své písničkářské tvorbě sledovat a reflektovat politické a společenské dění ani po listopadu. Navíc po návratu do vlasti je opět „u zdroje“ a nakonec vstupuje i do politiky.

4.4 Osoby v Karáskových písních

V písních se setkáváme s mnoha postavami. Jsou to postavy biblické, o kterých je řeč na jiném místě, ale jsou to i postavy historické či osoby z Karáskova blízkého okolí.

V písni *Ženský jsou fajn*⁶⁷ se zmiňuje o své první ženě Stáně, která mu v těžkých dobách normalizace byla neocenitelnou oporou. Konkrétně vzpomíná na její dopisy a balíčky, které mu posílala do vězení.

*Co doma, já začal jsem se bát,
v tom mi Stáňa píše, že bude při mně stát,
jak ty řádky jen dovedou hřát,
ženský, ty jsou fajnový.*

...

*Když tabák dojde, hrozně zle mi je,
všude hledám vajgla, už lezu po zemi,
v tom daj mi balík se startkami,
jó ženský ty jsou fajnový.*

⁶⁷ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 38-43.

Všeobecně z této písně vyzařuje úcta k ženám. V těchto dvou slokách je citelná i láska k milované ženě.

V této písni je i odkaz na soudkyni, která měla na starost soud se skupinou Plastic People of the Universe, ve kterém byl odsouzen i Karásek.⁶⁸

V Karáskových textech se setkáme s řadou jeho blízkých přátel. Například s Petrem (Peťákem) Lamplem, který hodně pil, a tak když si někde zlomil nohu, vzal ho Karásek k sobě na hrad Housku. *Belhal se s nechodícím gypsem po hospodě a padal, až se mi ho zželelo. Vzal jsem ho k nám na Housku, že ho zase vykuryjeme. Seděl celý dny v křesle, my jsme mu nosili čaj a bujóny a jídlo, a Peťák vyprávěl. Žadonil, ať mu přivezu pivo či víno, ale já byl tvrděj, aby se z toho dostal. ... Byl to můj a náš přítel, ale už to má za sebou. Zbyly po něm jen jeho básně a nezapomenutelné vzpomínky.*⁶⁹ Odkaz na tuto příhodu s Peťákem a jeho zlomenou nohou najdeme v písni *Já jsem něakej stounavej*⁷⁰.

*Byl u nás na hradě přítel,
von byl s nohou stounavej.
Chemik, prevít, vážil skoro metrák
a byl věčně zbouranej.*

Píseň *Hadovky smrduté*⁷¹ je o Ivanovi Martinovi Jirousovi (Magorovi). V době, kdy byl Magor už počtvrté ve vězení, předělal Karásek text písně *Muchomůrky bílé* od skupiny *Půlnoc* na *Hadovky smrduté*, protože Magor chodil do lesa sbírat mladé hadovky, pak je zavařoval a rozdával, a tak tyto lahve s hadovkami připomínaly v mnoha domácnostech, že je Magor opět za mřížemi.⁷²

⁶⁸ Viz kapitola Dobové motivy.

⁶⁹ Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 104-105.

⁷⁰ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 70-72.

⁷¹ Tamtéž. Str. 82-83.

⁷² Tamtéž. Str. 82.

*Člověk, je-li Magor,
ne, ten neohne se,
hadovky smrduté
si z lesa neodnese.*

...

*Zpívá v lidském pekle,
jen v ochraně Boží,
hadovky smrduté
zas letos nenaloží.*

...

*Hadovky smrduté,
ještě chvíli tlete,
nasbírám vás košík
v jiném lepším světě.*

Tato píseň vznikla těsně před revolucí v roce 1988, a tak v této poslední sloce už je cítit naděje na změnu režimu.

Ivana Martina Jirouse zmiňuje i v písni *Uhni mi z cesty*⁷³, kde je Magor zmíněn jako hlavní představitel druhé kultury, která se po převratu dere do popředí.

*Uhni, ty strukturo jedna stará,
uhni jsem zlítej jako kára,
uhni než políbíš zem,
Magor je teď vítězem.*

...

⁷³ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 84-85.

*Tak toho, Martínku, nechej,
neřvi, nervi se, neštěkej,
Tolik let tě Pán Bůh piloval,
ted' jednej, aby tě miloval.*

V této písni jsou zmíněny také undergroundové hudební skupiny.

*Psí vojáci, Půlnoc, U.H.
ta kultura naše druhá,
ta vám jde dneska nahoru
v emblému zběsilost a pokoru.*

Po smrti Karla Kryla napsal Karásek *Píseň na rozloučení s Karlem Krylem*⁷⁴, hudbu k ní složil Londýn. V první sloce Karásek odkazuje ke Krylově snad nejznámější písni *Bratříčku zavírej vrátka*.

*Cesta životem je tak krátká,
mně ani nestačí narůst bradka,
na krátké cestě ještě je zkratka,
srdce ti, bratříčku, zavřelo vrátka.*

Tento poslední verš nejenže odkazuje ke Krylově písni, ale zároveň spolu s prvním veršem k jeho předčasné smrti. Karel Kryl totiž zemřel na srdeční příhodu v Mnichově ve věku nedožitých padesáti let.

Z historických postav se můžeme setkat se svatým Františkem z Asissi v písni *Ve Vídni žehnaj volům*⁷⁵. Tato píseň vychází ze skutečnosti, že pravidelně každý rok františkánští kněží ve vídeňském Karlskirche žehnají

⁷⁴ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 171-175.

⁷⁵ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 75-77.

zvířatům. Navazují tak na svatého Františka, který kázal ptáčkům a věřil, že mu rozumějí. Nedělají tak rozdíly mezi člověkem a zvířaty – věří v jednotu stvoření, tzn. že i zvířata jsou tvorové Boží.⁷⁶

*Svatý Františku, bratře můj milý,
máš ovečku na klíně,
dnes světí ovce a čuníky,
kdo ale posvěť skutečný svině?*⁷⁷

Prostota a laskavost světce je kladena do kontrastu s krutostí světa. Zmíněné „skutečné svině“ samozřejmě nejsou zvířata, ale lidé. V textu je implicitně položena otázka, zda je možné i těmto lidem žehnat, odpustit.

⁷⁶ Tamtéž. Str. 75.

⁷⁷ Narážka na komunistický režim.

5 Formální stránka

5.1 Versologický rozbor

V tištěné podobě jsou všechny Karáskovy písně rozděleny do jednotlivých strof stejně jako jakékoli jiné básně. Karásek ve svých textech ve valné většině případů užívá čtyřverší (kvarteto), které je pro českou poezii typické. Tento typ strofy je výhodný z mnoha důvodů. V první řadě má optimální plochu pro syntaktickou i sémantickou výstavbu básně. Čtyřverší je dostatečně dlouhé pro zpracování motivu a jeho pointování. V neposlední řadě umožňuje variabilní rýmové kombinace. Nejčastější jsou pak rým sdružený, střídavý, obkročný nebo přerývaný.¹ Karásek nejčastěji používá rým sdružený, dále pak přerývaný. Sdružený rým najdeme například v písni *Pavouci*²:

*Jak se sejdou mouchy dvě tři,
hned už pavouk něco větrí,
hele, toho padoucha,
zase už nás poslouchá.*

Příklad přerývaného verše nalezneme v písni *V nebi je trůn*³:

*Člověče, chceš být vládcem,
chceš vrýt svůj obraz dnům,
jen sed' na zemi, ty blázne,
nesedej na ten trůn.*

¹ Světlík, E.: Půvab poetiky: Průvodce pravidly poezie. ARSCI, Praha 2009. Str. 41.

² Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 65-70.

³ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 16-17.

Kromě čtyřverší se v Karáskových písních můžeme setkat i s dvojveršími, trojveršími, pětiveršími ad. Tyto ostatní typy strof většinou nestojí samostatně, ale jsou různě kombinovány. Například v písni *It's too late*⁴:

*Hmm... Hmm... dyť zlámali kříže,
blbost s krutostí se od věků víže.*

*Ty víš, že je pozdě, že jsou věci rozjetý,
že nelze couvnout,
od ted' – až na věky.*

Pro Karáskovy písňové texty je charakteristické daktylotrochejské metrum, které se objevuje ve všech písních. Užití daktylotrochejského metra vnáší do Karáskových písňových textů lehkost. Samotný daktyl mnohdy působí kolovrátkovitě, a tak vložená trochejská stopa napomáhá osvěžujícímu vybočení z rytmu.⁵

*Král velí, báby syny by zabily.
Král velí, báby syny by zabily.
Bůh babám velí, by život hájily.*⁶

Dalším typickým rysem Karáskových textů je užití enjambementu, tj. přesahu, kdy se jeden větný úsek rozdělí do dvou veršů.⁷ Karásek využívá přesahu, aby zachoval rým na konci veršů. To je dobře vidět například v písni *Synodní rado*⁸:

⁴ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 66-67.

⁵ Světlík, E.: *Půvab poetiky: Průvodce pravidly poezie*. ARSCI, Praha 2009. Str. 12-13.

⁶ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 20-21. Píseň *Báby*.

⁷ Světlík, E.: *Půvab poetiky: Průvodce pravidly poezie*. ARSCI, Praha 2009. Str. 46.

⁸ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 50-52.

*Synodní rado ty mrško stará,
tys matkou, která se špatně stará
o svoje děti,
co na pravdě lpěti chtějí.*

V Karáskových textech je patrné užívání pomlčky uprostřed verše. Toto rozdělení verše má nejen sémantickou platnost, ale také platnost při zvukové realizaci. Například v písni **Kázání o svatbě v Káni galilejské**⁹:

*Proč dal víc, než hosti vypít chtějí;
proč dal víc než třeba, znát mi dej,
dyť já čet u Kalvína,
že pět set litrů vína
šest štoudví má – Bůh jim požehnej!*

5.2 Tropy a figury

Karásek ve svých básních často pracuje s metaforou. Pro jeho básně je typická tematická metafora. Karásek využívá biblických příběhů pro zdůraznění dobové reality, s jejich pomocí kritizuje tehdejší společenské dění, touhu po moci tehdejších politických představitelů, kteří byli touto touhou zcela pohlceni a osobovali si právo rozhodovat o životech jiných lidí. Tyto metafory však zasahují i dále, dotýkají se lidské touhy po moci obecně. Karásek jimi upozorňuje na to, k čemu všemu tato touha může vést – přes korupci až ke genocidě. Karásek nám pomocí těchto biblických příběhů ukazuje i Boží soud, kdy hříšníci jsou potrestáni. Karásek nás takto nenápadně

⁹ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 28-29.

upozorňuje, jaké může mít naše chování následky, a to jak pro nás jednotlivce, tak i pro společnost jako takovou, která může spět k záhubě.

Jako příklady zde lze uvést písně *Sodoma*, kde je využit motiv vyhlazení měst hříchu Sodomy a Gomory, a *Ženský jsou fajn*¹⁰, kde Karásek využívá motivu Adama a Evy a jejich vyhnání z ráje:

*Adam si řek', zákaz zněl netrhat,
to utrhla vona, mně se nic nemůže stát.
Jen si kousnul, vylez ze křoví,
bejt Bohem, to je fajnový.*

Dalším typem metafory, který Krarásek ve svých textech využívá, je personifikace – tj. přenesení významu, kdy lidské vlastnosti na sebe berou zvířata, neživé věci či abstraktní pojmy.¹¹ Například v písni *Pavouci* představuje pavouk agenta StB a muška pronásledovaného člověka. V textu písně *Podobenství o zrně a koukolu* symbolizuje koukol hříšníky a zrno lidí spravedlivé, bez hříchu. Tato metafora však pochází už z Bible, jedná se o Kristovo podobenství o pleveli a pšenici. O personifikaci lze také hovořit u písní *Stromy* a *Ufoni*.

Co se týče užívání figur, tak se velice často setkáváme s refrénem – tj. opakováním určitého celku na shodných místech mezi slokami¹², což koresponduje s tím, že se jedná o texty zpívané a u písní je refrén téměř nepsaným pravidlem.

Pro Karásku jsou celkově typické figury založené na opakování slov. Ať už je to anafora, epifora, epanastrofa nebo epizeuxis.

Na základě této stručné analýzy můžeme tedy shrnout, že formální,

¹⁰ Karásek, S.: *Protestor znamená vyznávám*. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 38-43.

¹¹ Hrabák, J.: *Poetika*. Československý spisovatel, Praha 1977. Str. 146.

¹² Brukner, J. – Filip, J.: *Poetický slovník*. Mladá fronta, Praha 1997. Str. 274.

především versologická stránka Karáskových písní je vcelku tradiční. Pokud jde o užití básnických ozdob, Karásek je využívá hojně a originálně, takže dodávají jeho textům básnickou hodnotu.

6 Jazykové prostředky

Karásek píše své písně spisovně, ale i nespisovným jazykem, který vykazuje znaky obecné češtiny. Například protetické *v* na počátku slova před samohláskou *o*. Například v písni **Žalm na rozloučenou**¹:

...

jak zmocněj se mě věřící,

ihned mě voškubou.

Dalším typickým znakem obecné češtiny je náhrada *y* (popřípadě *i*) za *ej*, ať už uprostřed slova nebo na jeho konci. V první ukázce, která je opět z písně **Žalm na rozloučenou**, je příklad záměny *y/ej* na konci slova:

...

A co zastat se vězeňských?

To je prej hroznej risk.

Ve druhé ukázce, která pochází z písně **Je lepší na skále život svůj mít**², je příklad záměny *y/ej* uprostřed slova:

...

nejde smejt vodou mejdlovou,

je lepší na skále život svůj mít, pamatuj.

Pro obecnou češtinu je také typické vynechávání slabičného *-l* na konci slova. Například v písni **Ženský jsou fajn**³:

¹ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str.47-49.

² Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich, Praha 1993. Str. 32-33.

³ Karásek, S.: Protestor znamená vyznávám. Impreso plus, Evropský kulturní klub, Kalich,

*Adam si řek', zákaz zněl netrhat,
to utrhl vona, mně se nic nemůže stát,
Jen si kousnul, vylez ze křoví,
bejt Bohem, to je fajnový.*

Přestože je Karásek evangelický kněz, nalezneme v některých jeho písňových textech i vulgarismy. Ty mohly být jedním z třecích bodů ve sporech, které měl Karásek se svými církevními nadřízenými. Vulgarismy v Karáskových písních mají ovšem své nezastupitelné místo a jsou součástí jeho stylu. Tato slova jsou silně citově zabarvena, a tak jsou mnohem údernější než rozsáhlé opisy.

V souvislosti s písní *It's too late* a vulgarismy Karásek vzpomíná, jak ho po propuštění z vězení pozval farář Jiří Ruml do Velkého Meziříčí na slavnost výročí založení sboru: *Zazpíval jsem It is too late. Ta píseň vyjadřuje pocity z vězení a na konci se tam zpívá „vidím píču i v chlebový patce“. Tak to zaznělo i v kostele. Pak jsem stál s kytarou u východu a přišla za mnou stařenka v kroji, asi osmdesátiletá. „Bratře faráři, děkuji za tu písničku, za ten hluboký zážitek, to je jak z Dostojevského, ta atmosféra vězení.“ A tahle babička mi pak dlouho sloužila za příklad člověka, který je z úplně jiného těsta, a přece to pochopí. A pak jsou jiní, kteří na tom neslušném výrazu klopýtnou, nepochopí to nebo nechtějí, takže zvěst té písni přeslechnou.*⁴

Vulgarismy můžeme najít v dalších Karáskových písních. Například v písni *Ty jsi řekl d'áblu ne*, kterou najdeme na CD *Halelujá*⁵:

*Prej nesednou mu na lep, nesednou,
prej nesednou mu na lep, nesednou,
d'ábel je stará kurva,*

Praha 1993. Str. 38-43.

⁴ Hájek, Š. – Plzák, M.: *Víno tvé výborné: Rozhovory*. Kalich, Praha 1998. Str. 96-97.

⁵ CD Karásek, S. – *Pozdravpámbu: Halelujá*. Globus music, 1999.

*promění se a přestrojí,
zas sednou mu na lep – zas sednou.*

Dalším rysem Karáskovy tvorby je užití angličtiny. V některých písních najdeme dvojverší nebo celé sloky v tomto jazyce. *V mnoha textech jsem se inspiroval angličtinou. Pouštěl jsem si písničky na pásku, a co jsem slyšel v angličtině, to jsem si počestil. Třeba Where shall I be jako Boj na nebi, Say No to the Devil jako Sejmou ti podobu, Angel rolled the stone away jako Já jsem nákej stounavej nebo It is too late jako Voni se k sobě tulej. Vyšel jsem z anglického znění a pak mě to někam dovedlo.*⁶

V této vzpomínce Karásek výstižně popisuje svou tvůrčí metodu práce. Angličtina v jeho textech tak představuje pozůstatek původních textů písní, které Karásek pretextovával. Například v písni ***Byl boj***⁷:

*Where shall I be when God's first trumpet sounds
where shall I be when when it sounds sou loud
sounds so loud it's gonna wake my dead
where shall I be when it sounds*

⁶ Hájek, Š. – Plzák, M.: Víno tvé výborné: Rozhovory. Kalich, Praha 1998. Str. 134.

⁷ Karásek, S.: V nebi je trůn. MAŤA, Praha 1999. Str. 14-20.

Závěr

Cílem bakalářské práce byla analýza písňové tvorby Svatopluka Karáska uveřejněné ve dvou sbírkách a na jednom kompaktním disku. Celkem se jednalo o čtyřačtyřicet písní.

V úvodu se práce věnuje Karáskovu životu. Tato kapitola je důležitá pro pochopení Karáskova životního postoje a jeho inspiračních zdrojů. Ve druhé kapitole práce podává obraz o obecném charakteru jeho písní.

Stěžejní částí celé práce je analýza jednotlivých motivů. Na Karáskovy texty mělo vliv hned několik faktorů. Za prvé to bylo jeho povolání faráře, protože jeho písně jsou z velké části inspirovány Biblí, a to především jejími stěžejními a všeobecně známými příběhy, ať už ze Starého či Nového zákona. Ty si Karásek vybírá především kvůli jejich srozumitelnosti. Většinou jsou tyto motivy metaforou k dění za minulého režimu, kdy texty vznikaly.

Dalším faktorem, který byl pro Karáska zdrojem inspirace, byla doba, ve které Karásek žil, tzn. především doba normalizace, dále pak také tzv. sametová revoluce a období těsně po ní. Jedním z důležitých dobových inspiračních zdrojů byl pro Karáska jeho pobyt za mřížemi. Karásek ve svých písních popisuje nespravedlnost a krutost tehdejší doby. S těmito dobovými motivy souvisí také to, že se v jeho textech setkáváme s osobnostmi z jeho nejbližšího okolí, ať už se jedná o jeho manželku či přátele z undergroundu.

V další části se v práci dotýkáme formální stránky Karáskových textů. Její součástí je stručný versologický rozbor. Na tomto místě se práce věnuje typickým figurám a tropům, které Karásek používá. Jedná se o druhy metafor, jako jsou personifikace a tematická metafora, kdy Karásek využívá biblických příběhů k vykreslení tehdejší doby a její kritice. Práce se také zmiňuje o jazykových prostředcích, které se v Karáskových textech objevují.

Karáskova písňová tvorba je svým způsobem provokativní, a snad právě proto se těší velkému zájmu fanoušků. Ovšem, jak se snaží práce poukázat, jsou Karáskovy písně kvalitní nejen z pohledu hudebního, ale i z pohledu literárního. Domníváme se tedy, že Karáskova písňová tvorba si zaslouží pozornost i mimo okruh převážně evangelických věřících, což se jí také v řadě případů daří. Závěrem bychom chtěli dodat, že Karáskovy literární kvality se odrážejí i v jeho tvorbě kazatelské, která by rovněž mohla být předmětem zkoumání.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Vintrová Tereza

Název katedry a fakulty: katedra bohemistiky, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Název diplomové práce: Písňová tvorba Svatopluka Karáska

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jana Kolářová, Ph. D.

Počet znaků: 81 656

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 15

Klíčová slova: Svatopluk Karásek, V nebi je trůn, Protestor znamená vyznávám, písně, česká literatura 20. století

Tato bakalářská práce se zabývá písňovou tvorbou evangelického faráře Svatopluka Karáska shrnutou do publikací V nebi je trůn a Protestor znamená vyznávám, které doplňují texty uveřejněnými na bookletu CD Halelujá, které Karásek vydal spolu se skupinou Pozdravpámbu. Primárně si klade za cíl postihnout prostřednictvím motivické analýzy její specifika.

Primární literatura

KARÁSEK, S.: *V nebi je trůn*. MAŤA, Praha 1999. ISBN 80-86013-60-X.

Písňové texty vybral a k vydání připravil Jaroslav Riedel.

KARÁSEK, S. – POZDRAVPÁMBU: *Halelujá*. Globus music, 1999.
CD & MC 210226-2,4.

Sekundární literatura

BALABÁN, M. – NYTROVÁ, O.: *Biblický třpyt v české poezii XX. století: ohlasy Nového zákona*. Kernberg Publishing, Praha 2007. ISBN 978-80-87168-02-8.

BALABÁN, M. – NYTROVÁ, O. : *Ohlasy Starého zákona v české literatuře 19. a 20. století*. Oikoymenh, Praha 1997. ISBN 80-86005-41-0.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, Praha 1993. ISBN 80-900881-8-X.

BOWKER, J.: *Bible: ilustrovaný průvodce Starým a Novým zákonem*. Ottovo nakladatelství, Praha 2006. ISBN 80-7360-385-3.

BRUKNER, J., FILIP, J.: *Poetický slovník*. Mladá fronta, Praha 1997. ISBN 80-204-0650-6.

HÁJEK, Š. – PLZÁK, M.: *Víno tvé výborné: Rozhovory*. Kalich, Praha 1998. ISBN 80-7017-193-6.

HRABÁK, J.: *Poetika*. Československý spisovatel, Praha 1977. MDT 82.0.

JAKOUBKOVÁ, A.: *Encyklopedie Bible*. Knižní klub, Balios, Praha 1997. ISBN 80-7176-513-9.

MOCNÁ, D. – PETERKA, J.: *Encyklopedie literárních žánrů*. Paseka, Praha – Litomyšl 2004. ISBN 80-7185-669-X.

- POSPÍŠIL, I.: *Tajemství verše*. Cerm, Brno 1995. ISBN 80-85867-47-8.
- SVĚTLÍK, E.: *Půvab poetiky: Průvodce pravidly poezie*. ARSCI, Praha 2009. ISBN 978-80-86078-93-9.
- THEISSEN, G.: *Úvod do Nového zákona*. Mlýn, Jihlava 2008. ISBN 978-80-86498-26-3.
- VŠETIČKA, F.: *Stavba básně*. Vydavatelství Univerzity Palackého, Olomouc 1994. ISBN 80-7067-311-7.